

AVROTROS VRIJDAG CONCERT

vrijdag 1 april, inleiding: 19.30 uur concert: 20.15 uur
serie AVROTROS Klassiek 1
TivoliVredenburg Utrecht, Grote Zaal

MILSTEIN SOLIST IN RAVEL EN KNIGGE

Radio Filharmonisch Orkest

Stanislav Kochanovsky, dirigent
Maria Milstein, viool en artist in residence

Maurice Ravel 1875-1937

Tzigane 1924

Max Knigge 1984

Violconcert 'Planète verte, planète bleue' 2022

opdrachtwerk AVROTROS Vrijdagconcert; wereldpremière
Vif & passionné • Temps d'espace • Danse ronde

pauze

Alexander Skrjabin 1872-1915

Symfonie nr. 3 in c opus 43 'Le divin poème' 1904

Luttes • Voluptés • Jeu divin

Dit concert wordt rechtstreeks uitgezonden op NPO Radio 4 en is ook live te volgen via de webcast, zie ► www.nporadio4.nl. Presentatie: Hans van de Boom.

inleiding door Thea Derks, met als gast Max Knigge

RAVEL – KNIGGE – SKRJABIN

Violiste Maria Milstein, dit seizoen artist in residence bij het AVROTROS Vrijdagconcert, opent deze avond met het verleidelijke en temperamentvolle *Tzigane*, een van de bekendere werken van Maurice Ravel. Het stuk lijkt een knipoog van de geboren Bask aan buurland Spanje en is een jaar jonger dan de hypnotiserende *Boléro*.

Daarna houdt Maria Milstein een nieuw *Violconcert 'Planète verte, planète bleue'* van Max Knigge ten doop, voor haar gecomponeerd in opdracht van het AVROTROS Vrijdagconcert. De avond klinkt uit met de *Derde symfonie* van Alexander Skrjabin, bijgenaamd 'het goddelijk gedicht'. Dit is een werk vol hoge idealen. De componist geloofde dat de wereld opnieuw geboren zou kunnen worden na een grote ramp, en dat daarna alle kunsten en zintuigen verenigd zouden zijn.

Ravels knipoog naar zigeunermuziek

Maurice Ravel stond aanvankelijk enigszins in de schaduw van Claude Debussy, die door traditionalisten als charlatan en door progressieven als genie werd beschouwd. Ravel sloot noch bij de ene, noch bij de andere groep aan: enerzijds was hij een vernieuwer, die net als Debussy zocht naar andere klankkleuren en harmonieën, anderzijds vond hij inspiratie in oude muziekvormen en jazz. Hierin past ook het korte *Tzigane* voor viool en piano, dat hij in 1924 componeerde voor de Hongaarse violist Jelly d'Arány. Volgens de overlevering hoorde Ravel haar in 1922 zijn *Sonate voor viool en cello* spelen tijdens een privéconcert in Londen. Getroffen door haar vuur en virtuositeit vroeg hij haar na afloop wat zigeunermelodieën te spelen, wat de kiem legde voor *Tzigane* (Frans voor zigeuner).

Bij de eerste uitvoering was de piano voorzien van een luthéal, een constructie die de snaren anders doet klinken, bijvoorbeeld als een Hongaars cimbalom. De première in Londen was een sensatie en al snel daarna maakte Ravel een orkestratie, die in oktober 1924 in première ging in Amsterdam.

Tzigane is in principe eendelig, maar valt eigenlijk uiteen in twee delen, een introductie van de soloviool gevolgd door een rapsodie met het orkest. De solist opent met ferm aangezette streken op de G-snaar en barst vervolgens los in een spervuur van dubbelgrepen, flageoletten (fluittonen), pizzicati (getokkelde tonen), trillers, glissandi (glijtonen) en de voor zigeunermuziek zo kenmerkende zwiep omhoog aan het eind van een toon.

Nu eens woest, dan weer melancholiek of lieflijk, met veel ruimte voor de solist om virtuositeit te etaleren

De harp voegt zich na zo'n vier minuten bij de violist, waarna zich in rap tempo een reeks uiteenlopende dansen ontvouwt. Nu eens woest, dan weer melancholiek of lieflijk, met veel ruimte voor de solist om virtuositeit te etaleren. Het stuk eindigt met een accelererend crescendo dat wordt besloten met een korte en krachtige slotcadens van drie akkoorden.

Knigge – 'Groene planeet, blauwe planeet'

Max Knigge begon zijn muzikale avontuur met vioollessen en ging al snel ook componeren. Op zijn zestiende kreeg hij zijn eerste compositie-

lessen, van de Britse componist David Rowland. Rond zijn zeventiende stapte Knigge over op de altviool. Een groot pré als componist vindt hij, omdat hij zijn praktijkervaring als musicus kan inzetten tijdens het componeren.

Knigge voltooide in 2010 zijn masterstudie compositie bij Wim Henderickx en Willem Jeths aan het Conservatorium van Amsterdam. Met hen deelt hij zijn liefde voor kleur en het zoeken naar nieuwe klanken. In zijn composities tracht hij voor elk ensemble of uitvoerder een eigen klank te creëren, waarbij het karakter van de musicus voor een belangrijk deel het compositieproces bepaalt.

Hij componeerde zijn *Violconcert 'Planète verte, planète bleue'* voor Maria Milstein en heeft zich door haar toon en temperament laten inspireren. 'Ik bewonder Maria zeer: zij heeft een volstrekt unieke klank, vol en rijk, heel expressief en persoonlijk. Ze weet van begin tot eind een intense spanningsboog te trekken en vertelt een verhaal met de grootst mogelijke diepgang en emotie.'

Het is een avontuurlijk concert geworden: 'Een verhaal met weerstand in de klank, technisch uitdagend, maar hopelijk niet frustrerend om te spelen. Het is lyrisch, met lijnen die goed passen bij Maria's muzikale persoonlijkheid.' Maar het moet niet exclusief aan haar gekoppeld worden: 'Het is juist de kracht van muziek dat een stuk telkens weer anders klinkt: elke speler voegt iets toe.'

Het is lyrisch, met lijnen die goed passen bij Maria's muzikale persoonlijkheid

De titel, *Planète verte, planète bleue* verwijst naar de aarde: 'Het klimaatvraagstuk houdt me vreselijk bezig. Ik heb de wijsheid niet in pacht en weet evenmin een oplossing, maar ik denk dat we als individu een grote verantwoordelijkheid hebben, en moeten nadenken wat de consequenties zijn van ons handelen.' Het driedelige concert duurt ongeveer 18 minuten en volgt grofweg de klassieke indeling snel-langzaam-snel. Het eerste deel, 'Vif & passionné' is losjes geïnspireerd op de zee en opent met lyrische lijnen van de soloviool tegenover aangehouden klanken van blazers en strijkers. Het weefsel is zeer transparant, maar verdicht zich gaandeweg met snelle figuraties van solist en strijkorkest en korte tussenwerpingen van de blazers. Het deel eindigt met een glissando in de hoorns en een op de toets gespeelde tweeklank van soloviool en alten. Het hierop volgende 'Temps d'espace' is contemplatief van sfeer en heeft eveneens een open karakter. Zwierige frasen en virtuoos

Alexander Scriabin in 1913

passagewerk van de solist worden ingekleurd met sierlijke motieven van basklarinetten, harp, gedempte koperblazers en op de kam gespeelde tremoli van de strijkers. Een korte cadens voert naar het derde deel, dat attacca wordt ingezet met een dubbelforte gespeelde achtste van alle instrumenten behalve de soloviool. Deze 'Danse ronde' is gezet in een 9/8e maat en voor het eerst speelt ook het slagwerk een prominente rol. Woodblocks en tomtoms markeren op de tel een aardse rondedans; sfeervolle tremoli van pauken en cymbalen fungeren als trampoline voor razendsnelle zestienden van de solist. Ook de overige orkestgroepen mengen zich met kittige interacties in het betoog. Zo ontpint zich een levendig vraag- en antwoordspel tussen orkest en solist dat past in de beste traditie van het soloconcert.

► www.maxknigge.nl

Skrjabins Goddelijk gedicht

Alexander Scriabin was een ietwat uitzonderlijk figuur. Begonnen als pianist ontwikkelde hij als componist een geheel eigen, zwelgende stijl die door velen werd afgedaan als 'decadent'. Zijn vroege werk was beïnvloed door Chopin, maar gaandeweg kreeg hij meer bewondering voor componisten als Wagner en Liszt en ontwikkelde hij zich richting atonaliteit. Scriabin was bovendien een synesthesist, die bij zijn klanken letterlijk kleuren 'hoorde' en deze trachtte op te nemen in zijn partituur. Hij was bovendien gefascineerd door het symbolisme en de theosofie en ging zichzelf beschouwen als een soort Messias, die met zijn muziek niet minder dan een nieuwe wereldorde zou bewerkstelligen. Hierin past ook zijn *Derde symfonie 'Le Divin Poème'* die hij componeerde tussen 1902 en 1904. Volgens een eigen toelichting verklankt dit grootschalige werk de evolutie van de menselijke ziel, die zich na een grote ramp zou verenigen met de kosmos, waarin alle kunsten en zintuigen samenkomen.

In een korte inleiding introduceert Scriabin twee leidmotieven: een dreigende frase in de bassen gevolgd door een triomfantelijk stijgend motief in de trompetten. Het eerste deel, 'Strubbelingen', beschrijft een conflict tussen

God en de mens en opent met het hoofdthema in de strijkers. Na een langzaam opgebouwde climax klinkt het tweede thema in de houtblazers. Even horen we een referentie aan Wagners *Parsifal*, waarna het hoofdthema terugkeert in de hoorns, tegen een geagiteerde begeleiding van de violen.

Zonder onderbreking volgt het langzame tweede deel, 'Verrukkingen', waarin houtblazers, hoorns en later ook de strijkers een tedere melodie spelen terwijl de trompetten hun eerdere roep herhalen. Het allengs gepassioneerder klinkende thema wordt doorbroken door een krachtige passage in de hoorns, waarbij de bassen het trompetmotief spelen in de omkering. Ook de finale, 'Goddelijk spel', begint attacca. Levendige strijkers en variaties van de trompetten op hun eerdere thema worden beantwoord met een tweede thema van hobo's en cello's. Sensuele passages in houtblazers en strijkers strijden om voorrang met de almaar triomfantelijker klinkende trompetten.

In eendrachtig unisono besluiten de koperblazers de symfonie met een schetterende klarenstoot: de nieuwe wereldorde lijkt verwerkelijk.

Thea Derks

AVROTROS
VRIJDAG
CONCERT

DÉ KLASSIEKE START
VAN JE WEEKEND

► www.avrotrosvrijdagconcert.nl

f AVROTROSvrijdagconcert
t @vrijdagconcert
i vrijdagconcert.avrotros
v AVROTROSvrijdagconcert

AVROTROS VRIJDAG CONCERT

22|23

33 concerten in
TivoliVredenburg

Groots en symfonisch

Ella van Poucke
Artist in residence

Premières en
Nederlandse muziek

Jong Talent

AVROTROS

NIEUW SEIZOEN AVROTROS VRIJDAG CONCERT

Goed nieuws! Het nieuwe seizoensmagazine van het AVROTROS Vrijdagconcert 2022-2023 is uit. U kunt het krijgen bij de ingang, in de pauze en na afloop van het concert.

U kunt abonnementen of losse kaarten voor het nieuwe seizoen online reserveren via www.tivolivredenburg.nl/klassiek/22-23/avrotros-vrijdagconcert-series

Losse kaarten zijn te reserveren via avrotrosvrijdagconcert.nl of www.tivolivredenburg.nl/klassiek of via het bestelformulier bijgesloten in de brochure of verkrijgbaar via de kassa.

De kassa is bereikbaar van maandag t/m zaterdag van 12.00 - 17.00 uur via 030 2314544

U bent vanavond welkom bij de informatiestand in de foyer.

U bent vanavond
welkom bij de
informatiestand
in de foyer

KLASSIEKE PODCASTS

Een podcast beluisteren kan altijd en overal. Je hebt alleen een telefoon, tablet of laptop nodig en een goede koptelefoon.

En wat is nou fijner dan luisteren naar klassieke muziek en verhalen over klassieke muziek? Hierbij een selectie van de klassieke podcasts van AVROTROS.

Klassieke Mysteries – Voor-spelde Mozart zijn eigen dood? In de podcastserie 'Klassieke Mysteries' duiken presentator Ab Nieuwdorp en collega Rebecca van der Weijde in de vreemde en spannende verhalen rondom de dood van klassieke componisten. Voorspelde Mozart zijn eigen dood? Waarom werd Haydn postuum onthoofd? En wie vergiftigde Beethoven? Verlies je in de spannende verhalen en krijg meteen een grote dosis klassieke muziek mee.

Kalm met Klassiek – Je dagelijkse rustpunt! In de drukte, haast en hectiek van het dagelijks leven is het af en toe goed even stil te staan. Pas op de plaats, rustig ademen en tot jezelf komen. En wat past daar beter bij dan klassieke muziek? Presentator Ab Nieuwdorp kiest elke werkdag een rustig en kalmerend klassiek werk uit, waarbij je even helemaal tot jezelf kunt komen. In sommige afleveringen vertelt Ab over meditatie of mindfulness, maar vaak klinkt vooral de mooie, ontspannende muziek.

In de gloednieuwe podcast 'Rachmaninov... Aangenaam!' - onderdeel van de reeks **Ken je componisten** - neemt presentator Hans van den Boom je mee door het leven en de muziek van de Russische componist Sergej Rachmaninov. In zeven afleveringen zet Hans op een luchtige manier het volledige leven van Rachmaninov uiteen, en hoor je fragmenten uit alle 45 opusnummers van de componist. Van de serie genoten? Luister dan ook eens naar het eerste seizoen, 'Gustav Mahler... Aangenaam!'

De klassieke podcasts van AVROTROS zijn te beluisteren via NPO Radio 4, Apple Podcast, Spotify of de RSS-feed.

nporadio4.nl/podcasts

AVROTROS

Volg AVROTROS Klassiek:

avrotros.nl/klassiek

UITVOERENDEN

Stanislav Kochanovsky, dirigent

- Stanislav Kochanovsky studeerde in zijn geboortestad Sint-Petersburg, en dirigeerde al vroeg een breed symfonisch repertoire en opera bij het Mikhailovsky-theater in Sint-Petersburg en als chef van het Filharmonisch Orkest van Safonov
- zijn debuut met de Italiaanse Accademia Nazionale Santa Cecilia in 2014 resulteerde onmiddellijk in een terugkeer, net als zijn debuut bij Opernhaus Zürich waar hij *Schoppenvrouw* leidde in 2016 en een nieuwe productie van *Jevgeni Onegin* het jaar daarop
- Stanislav Kochanovsky debuteerde recentelijk succesvol bij onder meer het Koninklijk Concertgebouworkest, de Wiener Symphoniker, het HR Frankfurt Rundfunk Orchester, het Filharmonisch Orkest van Oslo, het City of Birmingham Symphony Orchestra, het Koninklijk Filharmonisch Orkest van Stockholm en het Israëlijs Filharmonisch Orkest
- dit seizoen debuteerde hij bij het Elbphilharmonie Orchester NDR, het Luzern Symphonie Orchester, Galicia Orchestra en keerde hij terug in Rotterdam, Rome, Londen, Kopenhagen en Dresden en bij orkesten in Sint-Petersburg en Moskou
- Stanislav Kochanovsky brengt graag muziek van levende componisten op het podium, onder wie Dean, Fedele, Goebaidolina, Broström, Visman, Campogrande, Martinsson, Golijov, Thorvaldsdottir, Tarnopolski en Rääts
- op 28 september 2018 dirigeerde Stanislav Kochanovsky het Radio Filharmonisch Orkest en Groot Omroepkoor in een programma met Berlioz, de *Cantate Sulamith* van Jan van Gilse, *Drie Russische volksliederen opus 41* van Rachmaninov en de *Cantate Johannes van Damascus* van Tanejev

Stanislav Kochanovsky © Daniil Rabovsky

Maria Milstein, viool

- dit seizoen is violiste Maria Milstein artist in residence in het AVROTROS Vrijdagconcert, en vanavond is haar laatste optreden in die hoedanigheid, in de wereldpremière van een nieuw voor haar geschreven *Vioolconcert 'Planète verte, planète bleue'* (2022) van Max Knigge, een vroegere medestudent aan het conservatorium van Amsterdam
- op 26 november 2021 was ze in het Vrijdagconcert te horen in een duorecital met haar zus Nathalia, op 3 december in het romantische *Vioolconcert* van Max Bruch onder leiding van Otto Tausk, en op vrijdag 11 februari j.l. in een optreden met 'haar' Van Baerle Trio
- Maria Milstein (1985) werd geboren in Moskou in een familie van musici; ze studeerde aan het Amsterdams Conservatorium bij Ilya Grubert en in Londen bij David Takeno, waar ze afstudeerde met de hoogste onderscheiding
- tussen 2011 en 2014 was ze artist in residence bij de Muziekkapel Koningin Elisabeth in de klas van Augustin Dumay
- Maria Milstein won diverse prijzen, onder meer in Lyon met het Van Baerle Trio, de Concertgebouw Vriendenkrans en de Kersjes Prijs; in 2018 ontving ze de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste Nederlandse staatsonderscheiding voor een jonge musicus
- Maria Milstein treedt geregeld op met orkesten in Nederland en België; kamermuziek speelt ze met Elisabeth Leonskaja, Gary Hoffman, Hannes Minnaar, Philippe Graffin, Liza en Dmitri Ferschtman en Alexander Kniazev
- haar debuut-cd *Sounds of War* (Poulenc, Janáček, Prokofjev) met pianiste Hanna Shybayeva werd in 2015 onderscheiden met een Edison
- in 2017 verscheen de cd 'La Sonate de Vinteuil' en in 2019 'Ravel Voyageur', beide met Maria en haar zus pianiste Nathalia Milstein
- sinds september 2014 doceert Maria Milstein aan het Amsterdams Conservatorium

Maria Milstein

Radio Filharmonisch Orkest

- het Radio Filharmonisch Orkest (RFO) is opgericht in 1945 en is een onmisbare schakel in het Nederlandse muziekleven
 - het speelt naast het grote symfonische repertoire meer dan elk ander Nederlands symfonieorkest muziek van dit moment
 - het RFO speelt geregeld premières van opdrachtwerken in de omroepseries AVROTROS Vrijdagconcert en NTR ZaterdagMatinee
 - het orkest bereikt jong publiek in vernieuwende concertformats als Pieces of Tomorrow en Out of the Blue
 - vrijwel alle concerten worden rechtstreeks uitgezonden op NPO Radio 4
 - het RFO wordt sinds 1 september 2019 geleid door de Amerikaanse chef-dirigent Karina Canellakis, de eerste vrouwelijke chef-dirigent van een Nederlands symfonieorkest
- www.radiofilharmonischorkest.nl

Radio Filharmonisch Orkest en Groot Omroepkoor in TivoliVredenburg © Jurjen Stekelenburg

'Maria Milstein, Otto Tausk en het Radio Filharmonisch Orkest zaten bij het Vioolconcert van Max Bruch on the same page.'

– De Volkskrant

VOLGENDE CONCERTEN

vrijdag 15 april 2022
TivoliVredenburg, Utrecht

Beethovens Mis in C

**Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepkoor**

Karina Canellakis dirigent
Paul Krämer koordirigent
Iwona Sobotka sopraan
Virginie Verrez alt
Benjamin Bruns tenor
Adam Kutny bas

Stravinsky Chant funèbre
Bartók Cantata profana
Beethoven Mis in C

vrijdag 29 april 2022, 20.15 uur
TivoliVredenburg, Utrecht

Sibelius' Kullervo

**Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepmannenkoor**

James Gaffigan dirigent
Klaas-Jan de Groot koordirigent
Johanna Rusanen-Kartano sopraan
Arttu Kataja bas

Beethoven Ouverture Coriolan
Sibelius Kullervo

Terugluisteren

Wilt u nagenieten van het AVROTROS Vrijdagconcert of bent u benieuwd naar de interviews met de dirigent, de componist of een solist? Luister dan terug (onder Uitzending Gemist) op ► www.nporadio4.nl/avrotrosvrijdagconcert

Of luister en kijk naar de vele klassieke muziekconcerten die AVROTROS heeft geregistreerd op YouTube via ► www.youtube.com/user/avroklassiek/video